

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

گزیده نظرات و بیانات

مراجع معظم تقلید و علمای بزرگوار

پیرامون حوزه‌های علمیه خواهران

(روابط عمومی و امور بین الملل)

مقدمه

مقام علمی و تحصیل زنان در اسلام

یکی از روشن‌ترین مواضع اسلام، جانبداری اصولی از علم‌آموزی، توسعه آموزشی و گسترش دانش‌افزایی در بین زنان است. با یک نگاه کلی به نظام معارف الهی اسلام، به خوبی در می‌یابیم که جانبداری‌ها و دفاعیات اسلام از تحصیلات و آموزش زنان در مقایسه با سایر مکاتب فکری، فلسفی و دینی جهان بی‌نظیر است.

از آنجا که حق آموزش و تحصیل، از حقوق طبیعی و فطری انسانی محسوب شده و هیچ ارتباطی با زنانگی و مردانگی ندارد، اسلام نیز با نگرش متین و متقن برای حق تحصیل و آموزش زن و مرد، ارزش بسیار ویژه‌ای قائل شده است.

اسلام در ارزش‌گذاری نامحدود برای تحصیل علم برای بانوان، شاخصه‌هایی همچون قیدهای زمان، مکان و ... با بیاناتی مختلف برداشته است و از جمله آنها قید جنسیت در تعلیم و تعلم را با تعبیر «**طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمة**»^۱ از میان برداشته است. از طرف دیگر زندگی زنانی که همچون ستاره در آسمان مکتب اسلام درخشیده و راه را نشان می‌دهند، گواه صادقی بر این معنی است که نه تنها نفس تحصیل علم و تعلم برای زنان، بلکه تعلیم و آموزش آنان از امور بسیار مؤکد و شریف محسوب می‌شده است.

«به شهادت تاریخ، یکسال از مدت اقامت حضرت علی^{علیه‌السلام} و خانواده‌اش در کوفه می‌گذشت که گروهی از بانوان خردمند و بزرگوار کوفه به محضر ایشان پیغام فرستادند که ما شنیده‌ایم حضرت زینب^{سلام‌الله‌علیها} نیز مانند مادر بزرگوار خود، حضرت فاطمه^{سلام‌الله‌علیها} دارای قدرت علمی و دانش فراوانی است و اگر اجازه بدهید برای بهره‌برداری از خرمن دانش او به حضورش برسیم. علی^{علیه‌السلام} نیز با این درخواست موافقت فرمود و زنان کوفه در محفل درس و تفسیر قرآن حضرت زینب^{سلام‌الله‌علیها} شرکت جستند»^۲.

مرحوم علامه امینی، روایت مفصلی از حضرت فاطمه^{سلام‌الله‌علیها} نقل می‌کند مبنی بر این که زنی از زنان مدینه، بر درب خانه ایشان آمده و پشت درب ایستاده و سؤالات اعتقادی و دینی خود را مطرح کرده است. و فاطمه^{سلام‌الله‌علیها} مدت طویلی بر روی پاهای مبارک ایستاده و با صبری جمیل و رویی گشاده به سؤالات او پاسخ می‌فرمودند؛ و لکن کار به جایی رسید که دیگر زن از سؤال کردن مجدد شرم‌منده شد، ولی وجود مبارک حضرت فاطمه^{سلام‌الله‌علیها} برای آنکه زن احساس شرم و حیا نکند برای او حدیث مفصلی را نقل فرمود و در آن از نعمت‌ها، بهجت‌ها، خیرات و برکاتی که بر بیان معارف الهیه و تعلیم علم مترتب می‌شود، خبرهای شگفت‌آوری را بازگو فرمود.^۳

در بعضی از روایات اسلامی نیز، برتری علمی بعضی از زنان نسبت به مردان خاطرنشان شده است: «... فَرَّبَ إِمْرَهُ أَفْقَهُ مِنْ رَجُلٍ...»^۴ چه بسا زنی که از مردی فقیه تر است.

حتی درباره دوران ظهور حضرت مهدی^{علیه السلام} روایاتی است که از منتهای قدرت علمی، توانایی و غلبه عقلی زنان سخن گفته و به مبرز بودن زنان در عرصه فقاقت و دین‌شناسی در آن دوران شهادت می‌دهند، چنانچه امام باقر^{علیه السلام} می‌فرماید: «وَتَوْتُونَ الْحَكْمَةَ فِي زَمَانِهِ، حَتَّىٰ أَنْ الْمَرْءَ لِنَقْضِي فِي بَيْتِهَا بَكْتَابَ اللَّهِ تَعَالَىٰ وَسَنُحَدِّثُ رَسُولَ اللَّهِ»^۵ در زمان حضرت مهدی^(عج) حکمت به قلوب مردم روی می‌آورد، تا آنجا که زنان در خانه‌ها با کتاب خدا و سنت پیامبر^{صلی الله علیه و آله} قضاوت می‌کنند.

در دیدگاه اسلام از آنجا که زنان علاوه بر این که خود در عالم هستی و حیات اجتماعی جایگاهی استقلالی دارند، در مقام تربیت مردان نیز می‌باشند، لذا برای فراهم کردن زمینه نظری و عملی پیشرفت‌های علمی و تعالی عقلی ایشان، اهمیت ویژه‌ای قائل شده است. به تعبیر اسلام‌شناس بزرگ قرن، امام خمینی^(ره): «اسلام می‌خواهد زن و مرد رشد داشته باشند... اسلام به زن خدمتی کرده است که در تاریخ چنین سابقه‌ای ندارد... زن یک انسان بزرگ است و مربی جامعه است... او مظهر تحقق آمال بشر است»^۶. بنابراین طبیعی است که باید به تعلیم و تربیت مربی اهتمام بیشتری ورزید، تا بنیاد تربیت آحاد جامعه را سخته‌تر گردد و اگر علم‌آموزی زنان در نظرگاه دین، با اهمیت‌تر از علم‌آموزی مردان نباشد، کمتر از آنها نیست. با یک نگاه کلی به مجموعه معارف اسلامی می‌توان دریافت که جانبداری‌های گسترده دین اسلام از علم‌آموزی زنان، حتی ماورای جانبداری‌های قانونی و حقوق اسلام از این امر است. زیرا یکی از علائم و مشخصات اصلی مذهب تشیع، اکرام به زنان و نیک‌رفتاری با ایشان می‌باشد.

«مَنْ شَرَأَطَ الْإِمَامِيَّةَ، الْيَقِينِ وَأَدَاءَ الْأَمَانَةِ إِلَى الْبِرِّ وَالْفَاجِرِ وَالْإِحْسَانَ إِلَى النِّسَاءِ...»^۷

برای هر کس که رشحه‌ای از بحر تفقه در دین نصیب برده باشد، این مطلب عیان‌تر از آفتاب است که از مهمترین مصادیق اکرام و احسان به زن، این است که زمینه دریافت بزرگترین تحیت و کرامت یعنی علم را برایش فراهم نماید.

۱- مصباح الشریعه ص ۱۳

۲- خصائص الزینیه ص ۲۷

۳- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۳

۴- وسائل ج ۸ ص ۱۲۵

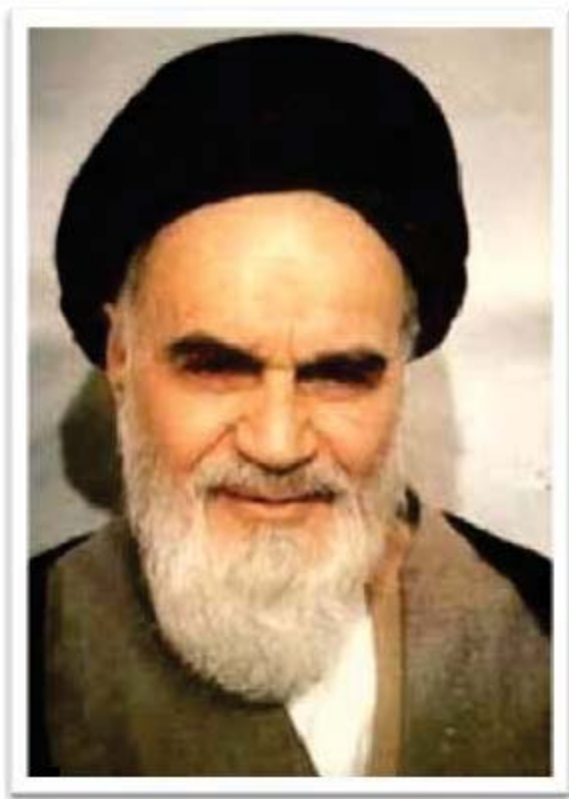
۵- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۵۲

۶- صحیفه نور ج ۶ ص ۱۸

۷- بحار الانوار ج ۱۰ ص ۴۰۵

زمینه فراگیری علوم دینی برای بانوان از دیرباز فراهم بوده و هست؛ در این عرصه بانوانی همچون بانوی یگانه مجتهده امین که خود از شاگردان علمای بزرگ بود و شاگردان زیادی را در فراگیری علوم و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام تربیت نمود پرورش یافت. سیر تعلیم و تعلم خواهران در این مکتب ادامه پیدا کرد تا اینکه همزمان با پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی ره نیاز به وجود مدارس علمیه خواهران بیش از پیش احساس گردید. از این رو شورای عالی حوزه علمیه قم در تاریخ ۱۳۷۵/۱۲/۱۰ مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران را تأسیس کرد تا تحولی شگرف در حیات معنوی و مادی زن مسلمان ایرانی بوجود آورد.

نوشتار پیش رو نظرات جمعی از مراجع عظام تقلید و علمای بزرگوار پیرامون حوزه‌های علمیه و تحصیل خواهران در مکتب ناب اسلام و اهل بیت علیهم‌السلام است. امیدواریم مورد توجه شما عزیزان قرار گیرد.



حضرت امام خمینی قدس الله نفسه الزکیه

علوم مطلقاً، خصوصاً علوم اسلامی، اختصاص به قشری دون قشری ندارد، و بانوان محترم ایران در طول انقلاب ثابت نمودند که به روش مردان می‌توانند حتی در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی خدمت‌های ارزشمندی به اسلام و مسلمانان نمایند و در تربیت و تعلیم جامعه بزرگوار بانوان پیشاثر باشند.

فرازی از حکم امام ره به هیئت مؤسس جامعه الزهراء سلام الله علیها

مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای مدظله العالی

نکته آخر در مورد پدیده خواهران طلبه است، خیلی پدیده عظیم و مبارکی است، هزاران عالم، پژوهشگر، فقیه و فیلسوف در حوزه‌های علمی خواهران تربیت شوند، این چه حرکت عظیمی بود. حضور دانشمندان اسلامی زن در عرصه‌های مختلف، مثل حضور دانشمندان فرزانه و فهمیده‌ی دانشگاهی زن که متدین و متشرع هستند، اثرات بسیار عظیمی را در دنیای می‌گذارد، برای انقلاب آبروست.



بانوان باید خوب درس بخوانند؛ البته هدف نهایی درس خواندن بانوان، تنها مجتهد

شدن یا فیلسوف شدن نیست؛ ممکن است عده‌ای علاقه‌اش را داشته باشند، استعدادش را داشته باشند، و قش را هم داشته باشند، عده‌ای هم نه. آشنایی با معارف اسلامی و قرآنی است که می‌تواند برای خود آنها و برای دیگران، مورد استفاده قرار بگیرد.

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی مدظله العالی



بر اساس آیات قرآن کریم در تحصیل علم، آشنایی با معارف اهل بیت علیهم السلام و دستورات دینی و قرآن مجید تفاوتی میان زن و مرد وجود ندارد. تعلیم فرہنگ اسلام به بانوان ضروری است و بانوان باید به این فرہنگ افتخار کنند.



آیت الله العظمی مکارم شیرازی مدظله العالی

حوزه‌های علمیه خواهران شجره طیبه‌ای رو به نمو است.
کار در حوزه‌های علمیه خواهران جهاد فی سبیل الله است.
مشکل حوزه‌های علمیه خواهران ضرورت دارد.



آیت الله العظمی وحید خراسانی مدظله العالی

برای تربیت، نوان مملکت، اوجب و اصلح از رجال هستند. زن مادر مرد هم اثر دارند، غالب مرد ها تحت تاثیر زن ها هستند. اگر زنی نماز اول وقت بخواند در شوهر او هم اثر می‌کند. اگر زن ها عوض شوند آن وقت دو اثر دارد: اول در مورد زنان و بعد در مورد رجال.



آیت الله العظمی جوادی آملی مدظله العالی

مردان جامعه همان احتمی جاتی را دارند که زنان دارند و به منظور پرهنر از اختلاط، باید خانم ها اداره امور مربوط به خود را به دست گیرند و تمام نیازهای مربوط به زن ها را خود زن ها انجام دهند. زنان باید این واجب مطلق را که مقدمات آن تحصیلی است به دست آورند و این مطالبه رسمی جامعه زنان شود.



آیت‌الله العظمی جعفر سبحانی مدظله العالی

تأثیر تبلیغ دین از سوی خواهران مبلغه در میان بانوان که بازبان خودشان سخن می‌گویند، بسیار بیشتر از تبلیغ دین از سوی مبلغانی از جنس دیگر است. برای مردان و زنان باید مبلغان از جنس خودشان تربیت شوند.



آیت‌الله العظمی نوری همدانی مدظله العالی

اتقلاب زمینه بروز شایستگی‌های بانوان را فراهم کرد. در فضای انقلاب اسلامی راه ترقی، تکامل و تعلیم و تربیت بانوان تاریدن به اجتهاد باز شده است.

میزان برتری علم، تقوی و جهاد است و ارتباطی به زن یا مرد بودن ندارد. انسان محتاج به تربیت است و برای تربیت، بانوان نقش مهم‌تری نسبت به

آقایان دارند.

آیت‌الله العظمی مظاهری مدظله العالی



هر چه در توان داریم باید به توسعه مدارس علمیه خواهران اهمیت بدیم. مدارس علمیه خواهران، درخشندگی خاصی دارند. حوزه‌های علمیه خواهران سابقه خوبی در نظام دارند. مدارس علمیه خواهران مربوط به امام زمان ^ع است. خواهران طلبه بسیار برای جامعه مفید هستند.

حوزه‌های خواهران برای جمهوری اسلامی، یک شجره‌ی طیبه است.

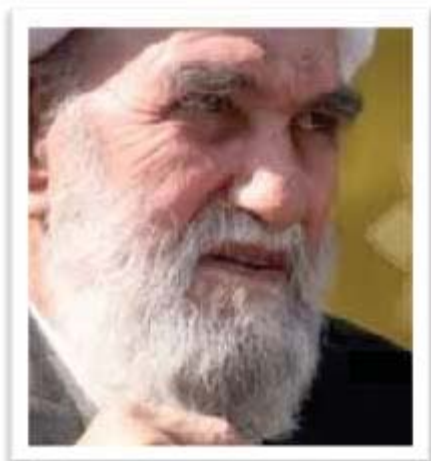
آیت‌الله العظمی علوی گرگانی مدظله العالی



باید از میان بانوان، افرادی وارسته و شایسته تربیت کنید و آنها را در جامعه مطرح کنید. اگر خانم‌ها به خانم‌ها موعظه دهند اثرش بیشتر است و در نتیجه حوزه‌های علمیه خواهران در امر به معروف و نهي از منکر موفقیت بیشتری دارد. در تمام رشته‌ها هر جا بانوان قدم گذاشته‌اند، باعلاقه بیشتری به انجام کارها پرداخته‌اند و تلاشی مضاعف از خود نشان داده‌اند.

جامعه نیازمند خواهران طلبه، فاضل و عالم است. امام راحل ^(ره) عنایت ویژه‌ای به تحصیل دینی بانوان داشتند. باید بین خواهران، مجتهد و فیلسوف داشته باشیم و زمینه تحصیل را برای کسانی که استعداد خوبی دارند فراهم کنیم.

آیت الله ناصری اصفهان مدظله العالی



حوزه های علمی خواهران از برکات انقلاب و عنایات مقام معظم رهبری مدظله العالی هستند. هر کجایی که علم، عالم و معلم در روایات است، مرد و زن را هر دو شامل می شود. خواهران در حوزه هم از سربازان امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند. خواهران طلبه، زنان جامعه را به وظایف اجتماعی، فرزندداری، شوهرداری، خانه داری، عفت و نجابت تکریم می دهند.



آیت الله یزدی دام عزه

شرایط کنونی دنیا ایجاب می کند که آن خانمی که خانه داری می کند در کنار آن به تحصیلات علوم دینی هم بپردازد؛ این کار در تربیت فرزند و زندگی بهتر و خدمات عمومی موثر است.



آیت الله مومن دام عزه

انشاء الله در آینده ای نزدیک، شاهد فضیلتی از میان خواهران در رشته های مختلف علوم دینی خواهیم بود.

آیت‌الله مقتدایی رئیس شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران دام‌عزّه

حوزه‌های علمیه وابسته به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است و همه طلاب، سربازان

حضرت هستند.

برخی از بانوان طلبه در هر محله و منطقه‌ای که زندگی می‌کنند مانند خورشیدی در خشد و احکام، مسائل اعتقادی، علوم حدیث و امور تربیتی را به خانواده‌ها و دختران جوان می‌آموزند. بانوان طلبه، مقدرانه وارد عرصه تبلیغ شوند. خدمت در حوزه‌های علمیه، افتخار است.



آیت‌الله حائری شیرازی دام‌عزّه در دیدار با طلاب خواهر

خانم با مقام منبع دارند و می‌توانند در جامعه، نقش بدیعی داشته باشند.



آیت‌الله سیدعلی اصغر دستغیب دام‌عزّه

حوزه‌های علمیه خواهران، همچون چشمه‌های جوشانی هستند که زلال معرفت از آنها به درون هر خانه‌ای جاری شده و یکایک اعضای خانواده را سیراب می‌کند. جایگاه تربیت مریمان نمونه از بین بانوان، حوزه‌های علمیه خواهران می‌باشد. کسترش حوزه‌های علمیه خواهران در تحول فرسنگ جامعه و دفع تهاجم فرسنگی یگانگان، نقش مهمی را ایفا می‌کند.

